

บทความวิจัยเรื่อง

ความคาดหวังทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Political Expectations of Members of the House of Representatives

ศิริ รัตนินิตย์¹

ผศ.ดร.พีระพงศ์ ภัทศิริ²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องความคาดหวังทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งขณะการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการดำรงตำแหน่งในรัฐสภา เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนเสียงของประชาชนและเป็นการทำตามความต้องการของตนเอง ในการกำหนดทิศทางของนโยบายภาครัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งมีความคาดหวังทางการเมืองทั้งในระดับบุคคลและร่วมกันในระดับสังคม ซึ่งความคาดหวังเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของทั้งตนเองและส่วนรวม โดยการใช้อำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการออกกฎหมาย การควบคุมการใช้งบประมาณของรัฐ หรือแม้แต่การต่อรองกับฝ่ายต่างๆ เพื่อบรรลุผลที่เป็นประโยชน์นั้น ซึ่งอำนาจเป็นหนึ่งในทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญและซับซ้อนในสังคมมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น หรือการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ อำนาจจึงเป็นความต้องการที่แท้จริงและเป็นความคาดหวังหลักของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายอนุรักษนิยม (Conservative) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายก้าวหน้า (Progressive) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่นิยามตนเองว่าเป็นฝ่ายใด มีแรงจูงใจและความคาดหวังที่สำคัญในการทำงานการเมืองคือการเข้าสู่อำนาจ และอำนาจนั้นจะเป็นสิ่งที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการขั้นต่อไปของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ละบริบทและสังคมของแต่ละกลุ่มหรือบุคคล โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนให้ความสำคัญกับเงินค่าตอบแทนและผลประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับจากตำแหน่งเป็นเรื่องรองลงมา เนื่องจากผู้ทำการเมืองทุกคนต้องมีพื้นฐานทางการเงินที่พร้อมในระดับหนึ่งแล้ว และอำนาจเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการไปสู่ความมั่งคั่งที่ได้มากกว่าค่าตอบแทน

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยครั้งที่ 27 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกประกาศให้มีการเลือกตั้งเป็นการทั่วไปในปีพุทธศักราช 2566 ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 โดยอาศัยความตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2566 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในแต่ละเขต เขตเลือกตั้งละ 1 คน จำนวนทั้งหมด 400 เขต และให้มาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอีก จำนวน 100 คน และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งนี้ได้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองที่สำคัญคือ มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสูงที่สุดถึงร้อยละ 75.71 ทำลายสถิติการใช้สิทธิเลือกตั้งที่เคยทำไว้เมื่อ พ.ศ. 2554 ที่ร้อยละ 75.03 และเป็นสถิติการใช้สิทธิเลือกตั้งที่สูงที่สุดในประวัติศาสตร์ประเทศไทย ส่งผลให้พรรคการเมืองได้รับบุคคลดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามสัดส่วนความแตกต่างที่มาก และจากที่มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 4,781 คน มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 1,898 คน สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเป็นอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566)

จำนวนผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ 26 จำนวน 500 คนนี้ มีผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกมากถึง 268 คน และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยดำรงตำแหน่งมากที่สุดถึง 17 สมัย คือ นายชวน หลีกภัย สังกัดพรรคประชาธิปัตย์ มีความแตกต่างทางด้านอายุจากน้อยที่สุด คือ นายทวิวงศ์ โตทวิวงศ์ สังกัดพรรคก้าวไกล อายุ 27 ปี ไปจนถึงอายุมากที่สุด คือ พ.ต.ท.วิโรจน์ เปาอินทร์ สังกัดพรรคเพื่อไทย อายุ 89 ปี นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างหลากหลายอีกหลายด้าน อาทิเช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยเป็นนักแสดงในวงการบันเทิง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีความหลากหลายทางเพศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการทำงานในวิชาชีพ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เคยเป็นนักกิจกรรมทางการเมืองต่อต้านรัฐประหาร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากต่างชาติพันธุ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการแสดงรายการหนี้สินมากกว่ารายการทรัพย์สิน ไปจนถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการแสดงบัญชีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน เป็นต้น แสดงถึงความเป็นปัจเจกและภูมิหลังที่แต่ละคนมีมาก่อนการดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกันได้รับการหล่อหลอมและประสบการณ์ที่หลากหลาย แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระยะแยกของประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่มีมาไม่แตกต่างกันมากนัก

ภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคนมีผลเป็นอันมากต่อการตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งที่ขับเคลื่อนให้ต้องเผชิญกับประสบการณ์ที่ไม่เคยได้รับมาก่อน ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาและทำความเข้าใจภูมิหลังและความคาดหวังของบุคคลในการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ขณะการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ตามกฎหมายที่เปิดกว้างด้านคุณสมบัติและการเข้าสู่โครงสร้างอำนาจของชนชั้นกลางและชนชั้นล่างที่เพิ่มมากขึ้น จากผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนชุดที่ 26 มีที่มาและภูมิหลังที่แตกต่างกันเป็นอย่างมาก

ภูมิหลังของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละด้าน คือ 1) อายุ ส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอายุมากย่อมมีมุมมองต่อโลกและผู้อื่นในแบบที่ผ่านการเรียนรู้มาจากอดีตจากการใช้ชีวิต ได้เห็นเรื่องราวเข้าใจบริบทต่างๆ ค่อนข้างมากต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอายุน้อยที่มีความคุ้นชินกับโลกสมัยใหม่ที่ต้องใช้การปรับตัวสูงและมีทักษะในการทำงานใหม่หลากหลายด้านต่างจากอดีต 2) เพศ ในปัจจุบันที่มีการเปิดรับแนวความคิดความหลากหลายทางเพศ จึงไม่อาจนิยามได้ถึง การมีอยู่เพียงเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น ดังจะเห็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กล่าวในการประชุมรัฐสภาถึงความเป็นเพศทางเลือก ความเป็นธรรมชาติในตัวเอง สามารถบอกได้ถึงความหลากหลายทางเพศ 3) สถานะทางการเงิน สมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรมีหน้าที่ต้องรายงานบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติซึ่งจะเห็นความแตกต่างของสถานะทางการเงินของแต่ละบุคคลที่บางคนมีรายการทรัพย์สินมากกว่าหนี้สินจำนวนมากถึงขั้นร่ำรวยต่างกับบางคนที่มีรายการทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สิน 4) สถานะทางสังคม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนมีพื้นเพจากการเป็นบุคคลที่ไม่มีชื่อเสียงมาก่อนและไม่เป็นที่รู้จักในสังคมวงกว้างมากนักต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีชื่อเสียงมาอยู่แล้วจากการทำงาน เช่น การเป็นบุคคลในชนชั้นสูงหรือเคยทำงานในวงการบันเทิงมาก่อน 5) ประสบการณ์ทางการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดำรงตำแหน่งในสมัยแรกที่ไม่เคยมีตำแหน่งทางการเมืองมาก่อนการเลือกตั้งมีความแตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะเลือกตั้งมาแล้วหลายสมัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากจะทำความเข้าใจภูมิหลังแล้ว ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความต้องการทางการเมืองของแต่ละบุคคลที่อาจมีความแตกต่างกันตามแต่ละบริบทภูมิหลังที่ได้รับการหล่อหลอม ผลักดันให้มาทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร ที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายที่แท้จริง เป็นการหาเหตุผลในการกระทำของพฤติกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังจากการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาความต้องการผ่านการถอดบทสัมภาษณ์จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ที่มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และภูมิหลังในมิติต่างๆ ของแต่ละบุคคลที่ต่างกักันและศึกษาเอกสาร (Document Study) ซึ่งเป็นข้อมูลที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้มีการเปิดเผยรายการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เอกสารวุฒิการศึกษาและเอกสารซึ่งแสดงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาความต้องการ หนังสือบทความจากหนังสือที่ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์

ขอบเขตพื้นที่ : รัฐสภา

ขอบเขตเวลา : ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง เดือนพฤศจิกายน 2567

ขอบเขตประชากร : สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ที่มีสัดส่วนมาจากการแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 400 คน และสัดส่วนที่มาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้น 500 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. ทราบความคาดหวังจากการดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. ทราบความแตกต่างจากการเปรียบเทียบความคาดหวังของแต่ละปัจเจกบุคคลที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
4. ใช้เป็นข้อมูลประเมินความต้องการของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวาระถัดไป

การทบทวนวรรณกรรม

ดิน ปรีชญาพฤทธิ (ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, 2560) ได้ให้ความหมายของคำว่า “อำนาจ” ไว้ว่า ความสามารถของบุคคลในอันที่จะหันเหความคิดเห็น บุคคล องค์กร หรือสถานการณ์ของบุคคลอื่นให้เบี่ยงเบนไปในทิศทางที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง คำนี้มาจากรากศัพท์เดิมว่า “Potere” ซึ่งหมายถึงความสามารถ และได้ให้ความหมายของคำว่า “การเมือง” ไว้ว่า กิจกรรม เนื้อหา กระบวนการ และพฤติกรรมในอันที่จะจัดสรรทรัพยากรที่มีค่าสำหรับกลุ่ม องค์กร และสังคม และการจัดสรรดังกล่าวจะต้องมีผลบังคับตามกฎหมาย นั่นคือหากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ ดังนั้นจึงอาจให้ลักษณะสำคัญในเรื่องอำนาจทางการเมือง คือ 1) อำนาจที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม 2) อำนาจที่เกิดจากศักยภาพ (Potentials) หรือสมรรถภาพ (Capacities) ของบุคคลที่มีความสามารถครอบครองเป็นเจ้าของและส่งผลให้ผู้อื่นกระทำตามข้อวัตถุประสงค์ให้ตนบรรลุในสิ่งที่ต้องการได้ 3) อำนาจที่มีลักษณะการบังคับ ให้อีกฝ่ายเกิดความรู้สึกว่าต้องกระทำตาม ซึ่งอีกประการ อำนาจทางการเมืองนั้น เป็นปัจจัยให้มนุษย์รู้สึกปลอดภัย (มีความมั่นคง) และเป็นปัจจัยที่ทำให้มนุษย์มารวมกันเป็นสังคมการเมืองนั่นเอง อย่างไรก็ตามการเข้าสู่อำนาจทางการเมือง จึงมีความสำคัญในเรื่องความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ความชอบธรรมทางการเมืองในทางรัฐศาสตร์นั้น หมายถึง การยอมรับโดยประชาชนว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย และยังต้องมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับได้ ดังนั้น ความหมายโดยสรุปของ “อำนาจทางการเมือง” อาจกล่าวได้ว่า ความสามารถของบุคคลที่กำหนดและบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ของบุคคลในสังคม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ชอบธรรม และได้รับการยอมรับ เมื่อมีการบังคับใช้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกันแล้ว ผู้ที่ถูกบังคับจะต้องปฏิบัติตามด้วยความเป็นหน้าที่ การสร้างอำนาจทางการเมืองของผู้ได้รับอำนาจจะมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางการเมืองนั้น และผู้ครอบครองทรัพยากรทางการเมืองนั้นจะมีอำนาจมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับจำนวนและประสิทธิภาพในทรัพยากรทางการเมืองนั้น และการใช้ทรัพยากรทางการเมืองเพื่อรักษาอำนาจของตน (ธานี สุขเกษม, 2562)

ทฤษฎีความคาดหวังเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่มุ่งเน้นว่าทำไมผู้คนจึงมีแรงจูงใจ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา วิกเตอร์ วรูม ได้ระบุคุณลักษณะของทฤษฎีความคาดหวังในปี 1964 แม้ว่านักวิจัยบางคนเชื่อว่าทฤษฎีดั้งเดิมมีต้นกำเนิดมาจากงานของเอ็ดเวิร์ด โทลแมนในช่วงปี 1930 โทลแมน นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ระบุว่าพฤติกรรมของมนุษย์ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความคาดหวังมากกว่าสิ่งเร้าโดยตรงอื่นใด อย่างไรก็ตาม งานของวิกเตอร์ วรูม ได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความเข้าใจว่ากระบวนการรับรู้ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของมนุษย์อย่างไร

ฟิชไบน์ (1975) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งนักจิตวิทยาที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวัง ซึ่งแบบจำลองของฟิชไบน์เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของความเชื่อกับทัศนคติ และเป็นที่น่าสนใจว่านักทฤษฎีคนอื่นๆ ได้ใช้สูตรที่ศึกษามีความคล้ายคลึงกันเพื่อพยายามอธิบายพฤติกรรมที่เปิดเผยออกมา ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีที่เสนอโดย Tolman, Rotter, Atkinson, และทฤษฎีอื่นๆ ที่มีความใกล้เคียงกัน ได้แสดงให้เห็นตามคำกล่าวของโทลแมนที่ว่า ผู้คนเรียนรู้ความคาดหวัง กล่าวคือ ความเชื่อที่ว่า การตอบสนองที่ได้รับจะตามมาด้วยเหตุการณ์บางอย่าง เช่น เหตุการณ์ อาจเป็นตัวเสริมเชิงบวกหรือเชิงลบก็ได้ โดยพื้นฐานแล้วข้อโต้แย้งของการศึกษาคือ ผู้คนเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่ผู้้นั้นคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า เพื่อนำไปสู่เหตุการณ์เชิงบวก ตามทฤษฎีนี้ เมื่อบุคคลต้องตัดสินใจเลือกพฤติกรรม ผู้้นั้นจะเลือกทางเลือกที่มีประโยชน์สำหรับความคาดหวังเชิงอัตวิสัยสูงสุด กล่าวคือ ทางเลือกที่มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด

ในช่วงปี 1960 ถึง 1989 ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) เป็นที่นิยมอย่างมากในงานวิจัยต่างๆ ซึ่งเป็นหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในงานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจในองค์กร ที่มีการนำไปเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ในขณะที่แบบจำลองทฤษฎีความคาดหวังที่มีต้นแบบมาอย่างยาวนานจาก

ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ถูกคิดขึ้นโดยเอ็ดเวิร์ด โทลแมน ในปี 1932 ที่ได้มาเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงโดยวิกเตอร์ วรูม ซึ่งทฤษฎีความคาดหวังของวิกเตอร์ วรูม ได้รับอิทธิพลมาจากแนวความคิดจากนักจิตวิทยาหลายคน เช่น Lewin & Tolman ซึ่งได้นำมาปรับปรุงจนทำให้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้พัฒนาทฤษฎี

ทฤษฎีความคาดหวังของวิกเตอร์ วรูม (Victor H. Vroom) เป็นทฤษฎีที่จะต้องสร้างความเข้าใจในกระบวนการทางความคิดของบุคคลก่อนการเริ่มการกระทำ โดยได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำงานซึ่งได้รับความนิยมนอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงานโดยมีความเห็นว่าสิ่งที่จูงใจให้บุคคลกระทำการสิ่งใดเพิ่มขึ้นนั้นจะต้องเข้าใจกระบวนการทางความคิดและการรับรู้ของบุคคลก่อนโดยปกติ เมื่อบุคคลจะทำงานเพิ่มขึ้นจากระดับปกติจะมีกระบวนการความคิดว่าจะได้ผลตอบแทนอะไรจากการกระทำนั้น หรือการคาดคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อได้แสดงพฤติกรรมบางอย่างออกไป ในกรณีของการทำงานผู้ปฏิบัติงานจะเพิ่มความพยายามมากขึ้นเมื่อมีความคิดว่า การกระทำนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์บางประการที่ทำให้มีความพึงพอใจ เช่น เมื่อทำงานหนักขึ้นผลการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้นทำให้ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งและได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้น ค่าจ้างกับตำแหน่งเป็นผลจากการทำงานหนักและเป็นรางวัลที่ต้องการเพราะทำให้รู้สึกว่าการได้รับการยกย่องจากผู้อื่นมากขึ้น แต่ถ้ามีความคิดคิดว่า การทำงานหนักขึ้นแต่กลับไร้คนยกย่องชื่นชม และเป็นไปไม่ได้ที่จะได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง บุคคลนั้นก็จะไม่เห็นความจำเป็นของการทำงานเพิ่มขึ้น ความรุนแรงของพฤติกรรมที่กระทำขึ้นอยู่กับความคาดหวังที่ต้องการกระทำตามความคาดหวังนั้น รวมถึงแรงจูงใจของผลลัพธ์ที่จะได้รับซึ่งจะมีเรื่องของความเป็นแรงจูงใจที่เชื่อมโยงรางวัลกับผลงานและการเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายาม โดยทฤษฎีนี้จะเน้นเรื่องของรางวัลและให้รางวัลตอบแทน และเน้นในเรื่องพฤติกรรมที่คาดหวังเอาไว้ต่อเรื่องผลงานรางวัลและผลลัพธ์ของความพึงพอใจต่อเป้าหมายที่เป็นตัวกำหนดระดับความพยายามของบุคคลที่กระทำ

วรูม ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำงานเรียกว่า VIE Theory ซึ่งได้รับความนิยมนอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน โดย $V = \text{Valance}$ หมายถึงระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคลในเป้าหมายรางวัล คือคุณค่าหรือความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้กับรางวัลนั้น $I = \text{Instrumentality}$ หมายถึงความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์หรือรางวัลระดับที่หนึ่งที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่สองหรือรางวัลอีกอย่างหนึ่งคือเป็นการรับรู้ในความสัมพันธ์ของผลลัพธ์ที่ได้ (เชื่อมโยงรางวัลกับผลงาน) $E = \text{Expectancy}$ ได้แก่ความคาดหวังถึงความเป็นไปได้ของการได้ซึ่งผลลัพธ์หรือรางวัลที่ต้องการเมื่อแสดงพฤติกรรมบางอย่าง (การเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายาม)

ความหวัง ยังหมายถึงอารมณ์ที่เป็นสภาวะทางจิตใจที่มาจากปัจเจกบุคคลที่มองเห็นเป้าหมายที่สามารถทำให้บรรลุความสำเร็จได้ ก่อให้เกิดแรงผลักดันที่ส่งผลให้เริ่มต้นทำกิจกรรมที่เชื่อว่าจะทำให้บรรลุเป้าหมาย โดยมุ่งไปที่เป้าหมายที่แต่ละบุคคลนั้นประเมินศักยภาพตนเองในการที่จะเริ่มต้นเส้นทางทางที่เป็นไปได้สู่เป้าหมาย โดยตั้งแต่เริ่มต้นและดำรงรักษาการเคลื่อนไหวในเส้นทางนั้น กล่าวคือความหวังเป็นส่วนประกอบหนึ่งของความตั้งใจจริง (Willpower) และวิธีการไปถึงเป้าหมายที่บุคคลนั้นได้เลือกไว้

ในทางเดียวกัน ความหวัง ถูกมองว่าเป็นสภาวะความต้องการในการมองไปข้างหน้าและเป็นความรู้สึกทางจิตวิทยาที่สำคัญในการต่อสู้กับสิ่งต่างๆ ที่หตุหรือไม่แน่นอน ดังนั้นความหวังจะประกอบไปด้วย เป้าหมาย (Goal) เส้นทาง (Pathway) และ ผู้กระทำการ (Agency) ซึ่งความหวังจะส่งต่อพลังงานให้แก่บุคคลในการเริ่มต้นกิจกรรมต่างๆ เพื่อความสมัครใจให้ได้มาซึ่งเป้าหมายที่ต้องการ โดยสรุป ความหวังสามารถที่จะถูกสร้างให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเชิงชวนให้เกิดกิจกรรมต่างๆ โดยการมีเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมและเป็นการสร้างความตั้งใจจริงของผู้กระทำการในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ไปข้างหน้าหรือการเอาชนะอุปสรรคที่อาจจะมีขึ้นได้สำเร็จ (พั๊ด ลวางกูร, 2566)

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความคาดหวังทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เป็นกระบวนการค้นหาความรู้ความจริงที่มีพื้นฐานของระเบียบวิธีวิจัยแบบการตีความจากบริบทและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ได้ประสบมา และจากภูมิหลังโดยการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และจากการที่ผู้วิจัยมิได้มีความใกล้ชิดหรือความสัมพันธ์มากจนเกินไปที่อาจจะส่งผลให้การเก็บข้อมูลมีอคติ จึงได้ใช้วิธีการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach)

ผลการวิจัย

จากบริบททางการเมืองประกอบกับข้อมูลจากการศึกษา แสดงถึงแรงจูงใจที่มีผลในการผลักดันให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาก่อน ลงสมัครรับเลือกตั้งในสมัยปัจจุบัน เป็นการรักษาอำนาจและความเป็นเครือข่ายมากกว่าเงินค่าตอบแทนจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับในแต่ละเดือนเพียงแสนกว่าบาทเท่านั้น นั้นแสดงให้เห็นถึงความเป็นเครือข่ายที่ส่งผลให้เกิดเป็นทรัพยากรทางการเมืองประเภทหนึ่ง ส่วนการรักษาอำนาจนั้นเห็นได้ชัดถึงความพยายามในการใช้สถาบันต่างๆ ทางการเมืองที่สามารถส่งผลดีผลร้ายแก่พรรคการเมืองและนักการเมืองได้ (อุเชนทร์ เชียงแสน, 2566) ในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก้าวหน้า (Progressive) ส่วนหนึ่งมาจากการเป็นนักการเมืองเดิมที่ต้องการรักษาฐานอำนาจเช่นกันที่เป็นแรงจูงใจที่สำคัญ เพียงแต่นิยามตัวเองให้อยู่ตรงกันข้ามกับฝ่ายอนุรักษ์นิยม (Conservative) ที่มีเครือข่ายกันมาแต่เดิมอย่างเหนียวแน่น มีการแสดงออกทางการเมืองที่ชัดเจนโดยพยายามรักษาภาพหน้าในความเป็นผู้รักประชาธิปไตยอย่างเข้มข้น แต่มีลักษณะของระบอบอุปถัมภ์แอบแฝงที่เป็นโอกาสที่มากกว่าผู้อื่นและเอื้อต่อการเข้าสู่อำนาจที่เป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง ซึ่งจากจะระบอบอุปถัมภ์นี้ส่งผลให้เกิดเครือข่ายที่อยู่บนพื้นฐานความมีบุญคุณต่อกัน ส่งผลให้เป็นแรงจูงใจอย่างแรงกล้าในการลงสนามเลือกตั้ง และเป็นความต้องการในการชนะคู่ต่อสู้เพื่อให้ได้เข้าไปสู่อำนาจนั้น

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งฝ่ายก้าวหน้าและฝ่ายอนุรักษ์นิยม มีบุคคลที่เป็นนักการเมืองเดิมมาก่อน และทำการเมืองโดยมีแรงจูงใจและความต้องการที่ไม่ได้ต่างกันมากนัก เพียงแต่เป็นคู่ต่อสู้ที่อยู่ตรงกันข้าม เป็นบุคคลที่เป็นผู้แทนที่ภายใต้การนิยามสีของตัวเอง และต่อสู้กันมาตลอดระยะเวลาเกือบยี่สิบปี จนกระทั่งการมาถึงยุคปัจจุบัน ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากความรู้สึกที่ตนเองถูกกดขี่และถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพ จนทำให้เกิดเป็นแรงจูงใจในการต่อสู้และพยายามเข้าสู่โครงสร้างอำนาจ มีอุดมการณ์และวิถีทางความคิด มุมมองที่แตกต่างจากนักการเมืองรุ่นก่อน

จากการศึกษานักการเมืองรุ่นใหม่ที่มาจากการเป็นนักกิจกรรมทางการเมือง ที่ต่อสู้กับฝ่ายอนุรักษ์นิยม (Conservative) ในห้วงเวลาที่ผ่านมาก่อนการเลือกตั้งในปี 2566 พบว่าแรงจูงใจที่สำคัญมาจากความเป็นพลเมือง (ลฎาภา นวลอินทร์, วิจิตรา ศรีสอน, 2566) ที่ต้องการเข้าสู่โครงสร้างอำนาจและใช้ความเป็นสถาบันในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ โดยการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเพื่อประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เนื่องจากความรู้สึกในช่วงที่เป็นประชาชนทั่วไปมีความความคับแค้นใจต่อผู้ปกครอง ประชาชนบางกลุ่มต้องออกมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิมนุษยชนขึ้นพื้นฐานในการแสดงออกซึ่งความคิดทางการเมืองและมากไปกว่านั้นพวกเขายังคิดว่า หากไม่ทำอะไรเลย และไม่มีการสร้างเครือข่าย

ภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ก็จะเป็นการปล่อยอำนาจให้ไปอยู่ในความควบคุมของฝ่ายอำนาจนิยมแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งอาจจะส่งผลโดยตรงต่อพวกเขาในฐานะประชาชนผู้ถูกปกครอง

การอภิปรายผล

จากการวิจัยที่มุ่งตอบคำถามที่ว่าอะไรคือแรงจูงใจและเป็นความคาดหวังทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการดำรงตำแหน่งในรัฐสภา เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญในการสะท้อนเสียงของประชาชนและเป็นการทำตามความต้องการของตนเอง ในการกำหนดทิศทางของนโยบายภาครัฐ ผู้ดำรงตำแหน่งมีความคาดหวังทางการเมืองทั้งในระดับบุคคลและร่วมกันในระดับสังคม ซึ่งความคาดหวังเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับการสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของทั้งตนเองและส่วนรวมโดยการใช้อำนาจสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผ่านการออกกฎหมาย การควบคุมการใช้งบประมาณของรัฐ หรือแม้แต่การต่อรองกับฝ่ายต่างๆ เพื่อบรรลุผลที่เป็นประโยชน์นั้น ซึ่งอำนาจเป็นหนึ่งในทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญและซับซ้อนในสังคมมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการควบคุมหรือมีอิทธิพลต่อผู้อื่น หรือการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ของเหตุการณ์ต่างๆ อำนาจจึงเป็นความต้องการที่แท้จริงและเป็นความคาดหวังหลักของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีแรงจูงใจและความคาดหวังที่สำคัญในการทำงานการเมืองคือการเข้าสู่อำนาจ และอำนาจนั้นจะเป็นสิ่งที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตอบสนองความต้องการขั้นต่อไปของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ละบริบทและสังคมของแต่ละกลุ่มหรือบุคคล โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนให้ความสำคัญกับเงินค่าตอบแทนและผลประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับจากตำแหน่งเป็นเรื่องรองลงมา เนื่องจากผู้ทำการเมืองทุกคนต้องมีพื้นฐานทางด้านการเงินที่พร้อมในระดับหนึ่งแล้ว และอำนาจจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการไปสู่ความมั่งคั่งที่ได้มากกว่าค่าตอบแทน

แต่ก่อนที่แต่ละคนจะเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บริบทของแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากความคับแค้นใจต่อผู้มีอำนาจในช่วงเวลาที่ผ่านมาและต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงซึ่งไม่สามารถทำได้จากบุคคลเพียงคนเดียว จากประสบการณ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มนี้ทำให้ได้รู้ว่าต้องใช้เครือข่ายและการรวมกำลังคนที่มากจึงจะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้แต่ไม่มีอะไรรับรองผลที่จะเกิดขึ้น ต่างจากการลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ได้รับอำนาจจะเป็นการใช้ทรัพยากรที่น้อยลงเป็นอย่างมากในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนโดยรวม ในขณะที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกกลุ่มได้ตระหนักถึงการเข้ามาของนักรบการเมืองหน้าใหม่ที่ต้องการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่มีความต้องการรักษารูปแบบและธรรมเนียมเดิมไว้ นำไปสู่บริบททางการเมืองในช่วงก่อนการเลือกตั้ง 2566 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่การเมืองไทยได้ก่อให้เกิดสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชน มาจากความแนวความคิดของประชาชนสองฝ่ายคือ ฝ่ายอนุรักษ์นิยม (Conservative) และฝ่ายก้าวหน้า (Progressive) ที่ต่อสู้แย่งชิงพื้นที่ทางการเมือง โดยทั้งสองฝ่ายหวังเข้าสู่โครงสร้างทางการเมืองและใช้อำนาจไปในทางที่ตอบสนองต่อสิ่งที่สังคมและตนเองต้องการที่แตกต่างกันไปตามบริบทและสภาวะการณ์ที่เคยประสบมา

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจในความเป็นผู้แทนราษฎร ที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยได้รับอำนาจมาจากการเลือกตั้งของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่ต้องทำหน้าที่สะท้อนและแก้ปัญหาสังคม โดยไม่อยู่ในความผูกมัดและครอบงำใดๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์ รวมถึงความเข้าใจในสภาวะการณ์ของการเมืองไทยที่มีความขัดแย้งกันในอุดมการณ์ทางการเมือง จึงมีความพยายามในการ

แสวงหาอำนาจเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนคนที่อยู่ในชั่วอุดมการณ์เดียวกัน เพราะในยุคสมัยปัจจุบัน ประชาชนเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญในการเข้าถึงซึ่งอำนาจผ่านระบบการเลือกตั้ง ต่างจากอดีตที่การต่อสู้แย่งชิงอำนาจส่วนใหญ่มาจากกลุ่มชนชั้นสูงหรือชนชั้นปกครอง เป็นการได้มาซึ่งอำนาจที่ใช้จากบนลงล่างที่ทำให้เกิดความมั่งคั่ง โดยผู้ครองอำนาจทุกยุคทุกสมัยมีสิ่งๆที่เหมือนกันคือสามารถกำหนดนโยบายและแนวทางของรัฐที่สามารถมีผลต่อการดำเนินชีวิต ธุรกิจ หรือเพื่อความ เป็นสาธารณประโยชน์ได้ แต่ในยุคปัจจุบัน นักการเมืองที่ตัดสินใจสมัครรับเลือกตั้งส่วนหนึ่งมาจากความเป็นพลเมืองที่คิดว่า หากไม่ทำอะไรเลยก็จะส่งผลให้ชีวิตแย่และถึงทางตันจึงต้องออกมาต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจและส่งผลประโยชน์กลับไปสู่สังคมชนชั้นที่ตนเองนั้นเคยมี ส่วนนักการเมืองอีกฝ่ายกลับคิดว่าการต่อสู้แย่งชิงอำนาจนั้น เพื่อการรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างการปกครองที่มีค่านิยมแบบเดิมโดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงอะไร ส่งผลประโยชน์โดยตรงให้ประชาชนและสังคมชนชั้นที่ตนเอง เป็นอยู่เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความคาดหวังทางการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นการหาคำตอบจากข้อสงสัยการในเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากบุคคลที่มีที่มาจากความแตกต่างหลากหลายและมีบริบทที่แตกต่างกัน แต่ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนล้วนแสวงหาอำนาจทางการเมืองซึ่งได้ความจริงจากการตีความการให้คุณค่า ค่านิยม และจากสภาวะแวดล้อม งานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนอแนะให้พรรคการเมืองซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งและเป็นพื้นที่เปิดกว้างสำหรับประชาชนได้ทำการศึกษาบุคคลที่เข้าสู่เส้นทางทางการเมืองถึงความรู้ความเข้าใจในการใช้อำนาจที่เป็นการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง เนื่องจากอำนาจในทางการเมืองสามารถใช้ควบคุมหรือชี้นำสังคม และกำหนดทิศทางของประเทศได้ อีกทั้งยังเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างทรัพยากรทางการเมืองที่อาจนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและเป็นภาพสะท้อนกลับไปยังบุคคลและพรรคการเมืองที่สังกัดได้

ในการศึกษายังพบว่า อำนาจยังมีส่วนทำให้เกิดความสัมพันธ์ในสังคมการเมืองในแบบอุดมการณ์เดิมหรือสามารถที่จะเปลี่ยนสลับข้างย้ายเข้าไปเพื่อแสวงหาอำนาจใหม่ หรือหันทางไปสู่ตำแหน่งที่ใหญ่โตขึ้นและมีอำนาจมากขึ้น และความต้องการอำนาจอันแรงกล้าอาจนำไปสู่การเมืองที่ต้องอาศัยการทุจริตในการเอาชนะคู่แข่งต่อสู้และผลลัพธ์ก็มีความคุ้มค่า ในทางเศรษฐกิจที่อาจส่งต่อไปสู่รุ่นลูกหลานได้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้รัฐสภามีการประเมินการใช้อำนาจที่อิงกับหลักธรรมาภิบาลที่เข้มงวดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดิน ปรัชญพฤทธิ. (2560). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 13). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธานี สุขเกษม. (2562). อำนาจและทรัพยากรทางการเมือง: แรงจูงใจในการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจทางการเมืองสมัยอยุธยา พ.ศ.๑๘๘๓-๒๓๑๐. *วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา*, 11(2), 51-66.
- พัต ลวางกูร. (2566). อารมณ์ทางการเมืองในสาขาวิชารัฐศาสตร์และการเมืองไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 19(2), 287-312. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ลฎาภา นวลอินทร์, วิจิตรา ศรีสอน. (2566). รูปแบบการเมืองภาคพลเมืองของประชาชนบนพื้นฐานประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น* (9)8, 1676-1684.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566. สหายบล็อกและการพิมพ์.

อุเชนทร์ เชียงแสน. (2566). เส้นทางของการสร้างระบอบอำนาจนิยมที่มีการเลือกตั้งในประเทศไทย พ.ศ. 2549-2566. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Addison-Wesley. ค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2567. จาก <https://people.umass.edu/aizen/pubs/book/ch2.pdf>